

Ks. SŁAWOMIR KĘSZKA

UMK Toruń

BŁOGOSŁAWIONY FRANCISZEK STRYJAS. KATECHETA, MĘCZENNIK Z DIECEZJI KALISKIEJ

Wśród osób pochodzących z terenu ziemi kaliskiej i wyniesionych do Chwały Ołtarzy szczególne miejsce zajmuje bł. Franciszek Stryjas¹. Szczególne, bowiem jest to pierwszy błogosławiony, w przypadku którego proces beatyfikacyjny (obejmujący łącznie 108 polskich męczenników z lat II wojny światowej) prowadzony był już po utworzeniu w 1992 r. diecezji kaliskiej, a obowiązki jednego z wicepostulatorów pełnił ks. prałat Bolesław Kawczyński, proboszcz parafii Świętej Rodziny w Kaliszu.

1. DOM RODZINNY

Franciszek Stryjas urodził się 26 stycznia 1882 roku w miejscowości Popów, na terenie parafii Iwanowice, w ówczesnym Królestwie Polskim. Pod koniec XIX wieku była to niewielka wieś granicząca z miejscowością Szczytniki, oddaloną około 20 km na wschód od Kalisza. W 1886 roku w Popowie, wchodzącym w skład dóbr szczytnickich Murzynowskich, znajdowało się 46 gospodarstw, spośród których jedno należało do Marcina Stryjasa i Antoniny z domu Władarek. Franciszek przyjął sakrament chrztu świętego w kościele parafialnym pw. św. Katarzyny w Iwanowicach, na drugi dzień po urodzeniu – 27 stycznia 1882 roku². Lata dzieciństwa i młodości wypełniła mu pomoc w prowadzeniu gospodarstwa i nauka, którą odbył w Szkole Powszechnej w Szczytnikach. Jego rodzice, jako osoby głęboko religijne, zaszczytliwili w nim żywą wiarę oraz umiłowanie Boga i Ojczyzny.

¹ Por. np. B. Kawczyński, *Sluga Boży Franciszek Stryjas (1882-1944)*, w: *Męczennicy za wiarę 1939-1945*, red. W. M. Moroz, A. Datko, Warszawa 1996, s. 85-88.

² Akta Parafii Iwanowice, Księga Chrztów, Lata 1880-1882, *Akt chrztu Franciszka Stryjasa urodzonego we wsi Popów 26 stycznia 1882 roku*.

Około 1901 roku Franciszek Stryjas poślubił Józefę Kobyłkę (ur. w 1878 r.) i osiedlił się w Kuczowoli – wsi liczącej pod koniec XIX wieku 268 mieszkańców i posiadającej 25 zagród chłopskich. Miał siedmioro dzieci: Mariannę, Michała, Jana, Józefę, Stanisławę, Kazimierza i Józefę. Po wielu latach wspólnego życia, wychowywania dzieci i prowadzenia gospodarstwa, jego małżonka zapadła na ciężką i długotrwałą chorobę. Walczył o jej życie przez 9 lat i aby zdobyć środki na opiekę lekarską sprzedał prawie cały swój majątek. Niestety żony nie udało się uratować – zmarła 19 maja 1930 roku. Po jej śmierci Franciszek ożenił się po raz drugi z wdową Józefą Nosal z domu Lejman (ur. w 1879 r.)³. Ślub odbył się 22 września 1930 roku w kościele pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chełmcach⁴. Po ślubie zamieszkał w domu rodzinnym żony we wsi Takomyśle, położonej na terenie parafii Chełmce. Była to niewielka wieś posiadająca na początku XX wieku 13 zagród chłopskich i licząca 90 mieszkańców. Gospodarstwo Franciszka Stryjasa obejmowało 10 mórg ziemi, murowany dom mieszkalny i oborę oraz drewnianą stodołę i niewielką szopę.

Franciszek Stryjas był człowiekiem skromnym i prostym, wzorowym mężem i ojcem, a także dobrym gospodarzem. Odznaczał się żywą wiarą, a w sposób szczególnie pobożnością maryjną. Posiadał uzdolnienia pedagogiczne i bardzo kochał dzieci. Już od wczesnej młodości marzył o tym, by móc nauczać religii⁵. Pragnienie to rozpoczął spełniać w latach II wojny światowej, dwa lata po zamknięciu w 1940 roku przez niemieckie władze okupacyjne kościołów w Chełmcach, Godzieszach i Opatówku⁶ oraz po aresztowaniu i wywiezieniu do obozu zagłady w Dachau księży z parafii Chełmce – ks. proboszcza Michała Koźbiała i ks. wikariusza Henryka Fiwka⁷.

³ Zmarła 16 lipca 1970 r. i pochowana została na cmentarzu parafialnym w Chełmcach.

⁴ Akta Parafii Chełmce, Księga Małżeństw, Takomyśle 44, *Akt małżeństwa Franciszka Stryjasa i Józefy Nosal z Lejmanów 22 września 1930 roku*.

⁵ Relacja na ten temat pochodzi od rodziny bł. Franciszka Stryjasa. Została przekazana przez S. Różalskiego, który umieścił ją w zredagowanej przez siebie *Kronice Parafii Chełmce*. Wiadomość ta zawarta jest też w aktach procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa – [Sessio VII], *Sessio depositionis testis: Oświadczenie Stanisława Różalskiego złożone 15 kwietnia 1993 r. w kancelarii Parafii Świętej Rodziny w Kaliszu, przed Wicypostulatorem ks. Bolesławem Kawczyńskim* – AKDK.

⁶ Najbliższym kościołem dla Polaków, otwartym przez cały okres okupacji hitlerowskiej, była świątynia pw. św. Gotarda w Kaliszu – por. np. W. Frątczak, *Diecezja włocławska w okresie II wojny światowej*, Włocławek 2013, s. 217-218; W. Kurzebski, *Kalisz w czasie okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, Kalisz 1998, s. 118.

⁷ Por. S. Kęszka, *Dzieje parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny*, Kalisz 2008, s. 48-49.

2. DZIEŁO APOSTOLSTWA

Bezpośrednim impulsem do rozpoczęcia przez niego konspiracyjnego nauczania religii było, jak mówi tradycja rodzinna przekazana w trakcie procesu beatyfikacyjnego przez Janinę Małecką, wnuczkę Franciszka Stryjasa – wezwanie, które usłyszał w nocnym widzeniu od Matki Bożej: „Ucz dzieci modlitwy, bo wojna jeszcze długo się nie skończy”⁸. Przyszły błogosławiony szczególnym kultem obdarzał Matkę Bożą i to właśnie Ją prosił nieustannie o pomoc w realizacji podjętego dzieła. Miłość do Niej wszczepiał też z całą gorliwością w każde dziecko, które zostało powierzone jego opiece. Początkowo uczył u siebie w domu w Takomyślach. Wieść o tajnym przygotowywaniu dzieci do I Komunii Świętej szybko rozeszła się po okolicy. Najpierw na naukę zgłaszały się dzieci z parafii Chełmce, ale wkrótce ich grono powiększyło się o dzieci pochodzące z sąsiednich parafii: Godziesz, Iwanowic, Opatówka, a nawet z odległego o kilkanaście kilometrów Dębego. Dom mieszkalny Franciszka Stryjasa niebawem okazał się za ciasny i dalszą katechizację prowadził w szopie, później w stodole, wreszcie musiał przenieść się na pobliskie łąki. Jednak i te rozwiązania okazały się niewystarczające, bowiem po przyjęciu w 1942 roku I Komunii Świętej przez pierwszą grupę dzieci przez niego przygotowanych, na naukę religii zgłaszało się coraz więcej dzieci⁹. Dlatego też przystąpił do zakładania konspiracyjnych punktów katechetycznych w miejscowościach położonych poza parafią Chełmce. Jeszcze w 1942 roku powstało kilka takich punktów: w Saczynie (w domu Rozalii Sobiś), w Szałem (w zabudowaniach Brodziaka), w Wolicy (u Władysława Tułacza), w Józefowie (u rodziny Krzywdów) oraz w Marcjanowie i Szczytnikach¹⁰. Franciszek Stryjas dochodził tam pieszo lub dojeżdżał na rowerze. Obsługiwał dziennie dwa punkty katechetyczne, dwa razy w tygodniu¹¹. Nieco później powstały dalsze punkty – w Saczynie (w domu Młynków oraz Owczarków, a także u Kasprzaków), Stobnie (dom Józefa Sowy i rodziny Krzywdów) oraz Wolicy (dom Wojtysiaków)¹².

Dzieci do I Komunii Świętej przygotowywane były przez Franciszka Stryjasa bardzo starannie, a jego uczniowie podkreślali po latach, że: „podczas egzaminów nie przepuścił nikogo, kto biegle nie opanował programu katechizacji”¹³. Dla

⁸ Relacja Janiny Małeckiej z 15 kwietnia 1987 r. znajdująca się w aktach procesu beatyfikacyjnego.

⁹ B. Kawczyński, *Błogosławiony Franciszek Stryjas*, Kalisz 2000, s. 19.

¹⁰ Archiwum Parafii Chełmce, *Kronika parafii Narodzenia NMP w Chełmcach* (opr. przez S. Różalskiego), m-pis, s. 87.

¹¹ Relacja Janiny Małeckiej z 15 kwietnia 1987 r. znajdująca się w aktach procesu beatyfikacyjnego.

¹² E. Piechota, *Cuda zdarzają się na co dzień. Wspomnienie uczennicy bł. Franciszka Stryjasa o wojennym katechecie*, m-ps., Kalisz 1999, s. 2.

¹³ AKDK, Akta procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa, Sessio I-VII, *Sessio depositionis testis: Emilia Piechota, Stanisława Łuczak, Ryszard Brodziak, Stanisław Sowa, Marianna Łazarek*, 3-4 II 1993 r., s. 4-46.

zaznajomienia ich z konfesjonałem organizował próbną spowiedź, w czasie której zwracał uwagę na wszelkie uchybienia i udzielał odpowiednich wskazówek co do prawidłowości oraz poprawności odbywania Sakramentu Pojednania.

Z niezwykłą ofiarnością i narażaniem życia przez prawie trzy lata przygotował około 300 dzieci do I Komunii Świętej, którą przyjęły one w parafii św. Gotarda w Kaliszu, z rąk ks. prałata Stefana Martuzalskiego. O swej I Komunii Świętej Emilia Piechota napisała po latach: „Do I Komunii św. jechałam 15 sierpnia 1943 r. pod osłoną nocy. Jechałam razem ze swoim katechetą i rodzicami do kościoła św. Gotarda w Kaliszu. Cała ul. Częstochowska obstawiona była żandarmerią. Zatrzymali nas. Podeszli do wozu, przetrząsnęli każdy drobiazg. Następnie puścili nas wolno. Może hitlerowców wzruszył widok zmęczonego dziecka w białej sukience, może struchlała twarz mojego ojca, a może pochylona głowa mojego wojennego katechety – Franciszka Stryjasa. Krytyczna chwila minęła. Bóg nas uratował. (...) Matka Boża przysłała z pomocą, ocaliła konspiracyjnego katechetę, który jechał ze mną i moimi rodzicami do kaliskiej świątyni”¹⁴.

3. MĘCZEŃSTWO

Działalność katechetyczna Franciszka Stryjasa przerwana została 20 lipca 1944 roku, kiedy otrzymał wezwanie, na skutek donosu konfidenta gestapo Fichnera¹⁵, do stawienia się na posterunku żandarmerii w Opatówku. Mimo ostrzeżeń przyjaciół i bliskich, którzy doradzali mu ucieczkę przed grożącym niebezpieczeństwem, z pełną świadomością postanowił dobrowolnie oddać się w ręce okupanta, bowiem nie czuł żadnej winy i był całkowicie przekonany o słuszności i konieczności podjętego przez siebie nauczania dzieci religii, wypływającego z jego głębokiej wiary. Udał się na posterunek, gdzie był przesłuchiwany w dniach 20-21 lipca 1944 roku¹⁶. Oskarżono go o tajne nauczanie dzieci, o prowadzenie działalności politycznej oraz o to, że jest ukrywającym się księdzem katolickim. Nie obyło się bez bicia. Po chwilach słabości i omdlenia powtarzał nieustannie: „Panowie, ja jestem niewinny, co ja wam złego uczyniłem”¹⁷. Na przesłuchanie do Opatówka wezwany został także jego syn Kazimierz Stryjas, któremu zarzucano, że zezwolił na nauczane religii we własnym domu, co było przez władze okupacyjne zakazane. Na postawione mu pytanie: „Dlaczego?” – ten przeżegnał

¹⁴ E. Piechota, dz. cyt., s. 3.

¹⁵ Por. S. Kęszka, *Błogosławiony Franciszek Stryjas*, Szczytniki 2017, s. 45.

¹⁶ Informacja Emilii Piechoty udzielona autorowi 7 czerwca 2008 r.

¹⁷ Na temat aresztowania Franciszka Stryjasa szczegółowe informacje przekazał jego syn Kazimierz Stryjas. Materiały z procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa. Zob. też relacja S. Różalskiego spisana przez ks. St. Gębickiego, kanclerza kurii we Włocławku, *Akta procesowe*, Sessio VII, s. 38.

się i odmówił na głos modlitwę *Ojcze nasz, któryś jest w niebie*, a następnie zapytał: „Panowie, powiedzcie mi, na czym polega moje przestępstwo? Czy tego uczyć nie wolno?”¹⁸.

Kazimierza Stryjasa po przesłuchaniu zwolniono, a jego ojca przewieziono z Opatówka do siedziby gestapo w Kaliszu¹⁹. Tam nadal był bity i przesłuchiwany. Starania podjęte przez syna Kazimierza o jego uwolnienie nie przyniosły rezultatu. Zmarł 31 lipca 1944 roku, po dziesięciu dniach pobytu w więzieniu, na skutek licznych obrażeń ciała i ogólnego wyniszczenia²⁰. Rodzina, powiadomiona o śmierci, otrzymała krótką wiadomość: „Zabrać swojego księdza. Przyjechać z trumną”. Jego ciało przywiózł z Kalisza do Takomyśli Kazimierz Stryjas i Józef Zimny z Chełmc. Na temat ostatnich dni życia Franciszka świadkowie w procesie beatyfikacyjnym informowali, że: „był maltretowany i bity. (...) Kiedy odebrano ciało z Kalisza i odwieziono do domu rodzinnego w Takomyślach, dostrzeżono liczne rany i sińce, które mogły być wynikiem bicia, a także zadawania tortur. (...) Wbijano mu m.in. odłamki drewna pod paznokcie, by przyznał się, że jest tajnym księdzem nauczającym dzieci i młodzież katechizmu oraz zaangażowanym politycznie w działalność konspiracyjną”²¹.

Ponieważ grzebanie zmarłych w Chełmcach było zakazane, pochowano go 2 sierpnia 1944 roku na cmentarzu parafialnym w Godzieszach. Na polecenie władz okupacyjnych, pogrzeb odbył się bez udziału księdza. Uzyskano jedynie zgodę na śpiewanie pieśni kościelnych podczas obrzędów pogrzebowych. W pogrzebie wzięło udział bardzo wiele osób, wśród których dużą grupę stanowili uczniowie Franciszka Stryjasa²².

4. PROCES BEATYFIKACYJNY FRANCISZKA STRYJASA

Proces beatyfikacyjny 108 polskich męczenników z okresu II wojny światowej w pewnym stopniu zapoczątkowała beatyfikacja bpa Michała Kozala, dokonana w 1987 roku²³. Po jej przeprowadzeniu przystąpiono do przygotowywania procesu licznych przedstawicieli Kościoła w Polsce, którzy w czasie okupacji hitlerowskiej dawali przykład wierności Bogu i Ojczyźnie. Do grona tych osób zaliczony został także Franciszek Stryjas. W 1991 roku parafię pw. Narodzenia NMP w Chełmcach

¹⁸ S. Różalski, *Kronika parafii Narodzenia NMP w Chełmcach*, dz. cyt., s. 40.

¹⁹ Tamże, s. 41 – relacja Kazimierza Stryjasa spisana 7 kwietnia 1985 r.

²⁰ B. Kawczyński, *Sluga Boży*, dz. cyt., s. 86; tenże, *Męczennicy. Ku beatyfikacji*, „Opiekun” nr 7 (23) z 1999 r., s. 6.

²¹ AKDK, Akta procesu beatyfikacyjnego, Sessio I-VII, *Sessio depositionis testis*, dz. cyt., s. 4-46.

²² Relacja Emilii Piechoty z 26 lipca 1985 r. zamieszczona w *Kronice parafii w Chełmcach*.

²³ Archiwum Diecezjalne we Włocławku, Akta procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego bp. Michała Kozala, *Dekret o Męczeństwie*, s. 1-7.

wizytował Roman Andrzejewski, biskup pomocniczy diecezji wrocławskiej²⁴, który dowiedział się wówczas o pracy katechetycznej Franciszka Stryjasa, a jego późniejsza wypowiedź na ten temat stała się wymownym znakiem początków drogi „wędrownego katechety” z lat okupacji niemieckiej ku świętości: „W czasie wizytacji pasterskiej w parafiach Chełmce k. Kalisza i Godziesze Wielkie miałem możliwość bliższego poznania okoliczności męczeńskiej śmierci świeckiego katechety z okresu II wojny światowej Franciszka Stryjasa, który potajemnie przygotowywał w podkaliszkich wsiach dzieci do I Komunii Świętej i po egzaminie kierował je do księdza prałata Stefana Martuzalskiego w parafii św. Gotarda. Nie bez zadumy spogląda się na tablicę w kościele w Chełmcach, gdzie upamiętniono bohaterską działalność niezwyklego apostoła. Z modlitwą i czią zatrzymują się ludzie przy jego grobie na cmentarzu w Godzieszach. W kazaniach podawany jest jako przykład do naśladowania w zakresie troski o religijne wychowanie dzieci. Sądzę, że ta postać zasługuje na przypomnienie z okazji pielgrzymki Ojca Świętego do diecezji wrocławskiej, a zwłaszcza z racji spotkania Namiestnika Chrystusowego z katechetami i nauczycielami z całej Polski w katedrze we Wrocławku”²⁵. W czasie tego spotkania Jan Paweł II, mówiąc o kształcie polskiej szkoły podczas okupacji hitlerowskiej, wymienił nazwisko Franciszka Stryjasa i powiedział: „To tu, niedaleko stąd umęczony został polski patriota i syn Kościoła – Franciszek Stryjas – za nauczanie dzieci w prywatnych domach pacierza i katechizmu”²⁶.

Postępowanie przygotowawcze procesu beatyfikacyjnego 108 polskich męczenników otwarte zostało w bazylice wrocławskiej przez biskupa Henryka Muszyńskiego 26 stycznia 1992 roku, w rocznicę wyniesienia na ołtarze ks. bpa Michała Kozala. Prace nad ustaleniem pełnej listy kandydatów uwzględnionych w procesie nie były łatwe. Zmieniało ją aż pięciokrotnie i z początkowego grona 92 osób objęła ona ostatecznie 108 Sług Bożych²⁷. Prowadzenie prac procesowych złożono w ręce Pasterza Kościoła wrocławskiego i dlatego Trybunał Główny miał siedzibę we Wrocławku. Funkcję postulatora generalnego pełnił ks. Tomasz Kaczmarek – kapłan diecezji wrocławskiej, z którym współpracowało 41 wicepostulatorów z poszczególnych diecezji i rodzin zakonnych. Materiały dotyczące Franciszka Stryjasa zostały włączone, wraz z pięcioma innymi Sługami Bożymi z diecezji wrocławskiej, do grupy *Nonaginta duorum Sociorum in odium Fidei interfectorum*²⁸.

²⁴ *Kronika Parafii Chełmce*, t. II, s. 98-99.

²⁵ B. Kawczyński, *Błogosławiony*, dz. cyt., s. 14.

²⁶ Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979-1997. Przemówienia, homilie*, Kraków 1997, s. 682.

²⁷ Por. np. *Męczennicy za wiarę 1939-1945*, dz. cyt., s. 6.

²⁸ AKDK, Akta Procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa, *Informatio Vicepostulatoris*, s. 4.

Po utworzeniu 25 marca 1992 roku diecezji kaliskiej, sprawę Sługi Bożego Franciszka Stryjasa prowadził jako wicepostulator, na podstawie decyzji biskupa kaliskiego Stanisława Napierały, ks. prał. Bolesław Kawczyński²⁹.

W czasie prac procesowych na etapie diecezjalnym – trwających do 29 stycznia 1994 roku – od kilku osób odebrano świadectwa, które informowały o życiu i pracy Sługi Bożego Franciszka Stryjasa³⁰. Jedną z nich był długoletni organista parafii Chełmce – Stanisław Różalski, którego Franciszek Stryjas w latach 1943-1944 przygotowywał do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Poza tym uczestniczył on w pogrzebie swojego katechety, a zeznania złożył w oparciu o przeżycia własne wzbogacone informacjami uzyskanymi od Kazimierza Stryjasa, syna Franciszka³¹. Konspiracyjna działalność Franciszka Stryjasa została potwierdzona także przez innych zaprzysiężonych świadków – uczniów i najbliższą rodzinę: Stanisławę Łuczak, córkę Franciszka Stryjasa³², Janinę Małecką, wnuczkę Franciszka Stryjasa³³ oraz uczennice i uczniów wojennego katechety – Emilię Piechotę³⁴, Mariannę Łazarek³⁵, Ryszarda Brodziaka³⁶ i Stanisława Sowę³⁷.

Zeznania zebrane w toku procesu beatyfikacyjnego miały udzielić m.in. odpowiedzi na kilka pytań dotyczących życia Franciszka Stryjasa, nauczania przez niego religii w latach 1942-1944 i przyczyn jego śmierci: (1) Jakie motywy skłoniły go do podjęcia niebezpiecznego i oryginalnego powołania?, (2) Czy podejmując decyzję nauczania religii w latach wojennych, kierował się troską o duchowe dobro dzieci, nauczanie pacierza i katechizmu, czy też pasją niezrealizowanych marzeń o kapłaństwie?, (3) Czy przyczyną aresztowania i męczeńskiej śmierci była katechetyczna posługa, czy też inne powody natury politycznej, albo ekonomicznej?, (4) Jak przyjął wyrok aresztowania i pobyt w więzieniu?, (5) Jak zareagowali rodzice i dzieci na wieść o jego śmierci?, (6) Jaką postawę zajęli inni ludzie? i (7) Od jakiego czasu postać wojennego katechety stała się przedmiotem zainteresowania i czci?

²⁹ Zob. B. Kawczyński, *Droga do świętości. Błogosławiony Franciszek Stryjas, Katecheta-Męczennik (1882-1944)*, „Opiekun” nr 6(74) z 2001 r., s. 10-11.

³⁰ Zebrane dokumenty przekazano w marcu 1994 r. do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych w Rzymie, por. B. Kawczyński, *Błogosławiony*, dz. cyt., s. 17.

³¹ AKDK, Akta procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa, Sessio VII, *Sessio depositionis testis: Oświadczenie Stanisława Różalskiego złożone 15 kwietnia 1993 r. w kancelarii parafii Świętej Rodziny w Kaliszu, przed Wicepostulatorem ks. Bolesławem Kawczyńskim*.

³² AKDK, tamże, Sessio III, *Sessio depositionis testis: Stanisława Łuczak, 3 II 1993 r.*, passim.

³³ AKDK, tamże, Sessio VII, *Sessio depositionis testis: Oświadczenie Janiny Małeckiej zamieszkałej we wsi Saczyn, parafia Chełmce, wnuczki Franciszka Stryjasa, złożone 21 października 1993 r. w kancelarii parafii Świętej Rodziny w Kaliszu*, passim.

³⁴ AKDK, tamże, Sessio II, *Sessio depositionis testis: Emilia Piechota, 3 II 1993 r.*, s. 14.

³⁵ AKDK, tamże, Sessio IV, *Sessio depositionis testis: Marianna Łazarek, 4 II 1993 r.*, passim.

³⁶ AKDK, tamże, Sessio V, *Sessio depositionis testis: Ryszard Brodziak, 3 II 1993 r.*, passim.

³⁷ AKDK, tamże, Sessio VI, *Sessio depositionis testis: Stanisław Sowa, 4 II 1993 r.*, passim.

Wszystkie zeznania zaprzysiężonych świadków jednoznacznie potwierdziły, że Franciszek Stryjas podjął bezinteresowną pracę katechetyczną w warunkach konspiracyjnych z głębokiej troski o dobro religijne dzieci, czyniąc to z miłości do Boga. Wiedząc o grożących mu niebezpieczeństwach, nie uląkł się i z całym sercem poświęcił się tej Bożej sprawie. Kochał dzieci, wyrósł w rodzinie religijnej i chętnie służył swoją ofiarną służbą. Nie zajmował się polityką i nie poruszał z dziećmi tych tematów. Cechowała go zdrowa pobożność, odwaga, prostota, skromność i zmysł organizacyjny. Był wymagający, ale czynił to z sercem pełnym dobroci. Jego ofiarną działalność przenikał duch maryjny. Nosił zawsze różaniec i medalik i uczył dzieci modlitwy na różańcu. Podczas aresztowania zachował ufność w Opatrzność Bożą i wewnętrzny spokój. Więziony przez gestapo w Opatówku i Kaliszu cierpiał moralnie i fizycznie. Dotkliwość tego cierpienia pozostaje tajemnicą. Wkrótce po aresztowaniu, na skutek pobicia, zmarł.

Opinia o śmierci Franciszka Stryjasa była jednoznaczna: został zamordowany przez Niemców za to, że uczył dzieci religii. Członkowie komisji beatyfikacyjnej ustalili również, że rodzice Sługi Bożego byli głęboko wierzący, zaszczytliwi w nim żywą wiarę, miłość Bożą i ducha patriotycznego. To duchowe dziedzictwo objawiło się w całym jego życiu i działalności. Był człowiekiem o wrażliwym sumieniu, zatroskanym o chwałę Bożą i dobro bliźnich. Ta troska była fundamentem jego oddania się ze szczególną gorliwością nauczaniu religii, w sytuacji, gdy wiele kościołów zostało zamkniętych przez władze okupacyjne i brakowało księży, wysiedlonych, osadzonych w więzieniach lub wywiezionych do obozów koncentracyjnych³⁸. Katechizował dzieci potajemnie, ryzykując przez trzy lata niebezpieczeństwo aresztowania, za co poniósł męczeńską śmierć³⁹.

Po zakończeniu procesu beatyfikacyjnego, Franciszek Stryjas znajdujący się w grupie 108 polskich męczenników za wiarę, wyniesiony został do Chwały Ołtarzy. Miało to miejsce podczas Mszy św. beatyfikacyjnej sprawowanej 13 czerwca 1999 roku w Warszawie przez Jana Pawła II podczas jego pielgrzymki do Polski.

Bibliografia

Archiwum Diecezjalne we Włocławku – *Akta procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego bp. Michała Kozala*, m-pis.

Archiwum Kurii Diecezji Kaliskiej w Kaliszu – *Akta procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Franciszka Stryjasa*, m-pis.

³⁸ Na temat Kościoła katolickiego na terenie obecnej diecezji kaliskiej w latach II wojny światowej pisze m.in. P. Pawlaczyk, *Dawali świadectwo wierności*, „Opiekun”, nr 18 (86) z 2001 r., s. 14.

³⁹ Por. np. J. A. Splitt, „...ucz dzieci modlitwy!!!”. *Franciszek Stryjas – życiorys*, „Opiekun” nr 6 (74) z 2001 r., s. 11-12.

Archiwum Kurii Diecezji Kaliskiej w Kaliszu – E. Piechota, *Cuda zdarzają się na co dzień. Wspomnienie uczennicy bł. Franciszka Stryjasa o wojennym katechecie*, m-ps., Kalisz 1999.

Archiwum Parafii Chełmce – *Kronika parafii Narodzenia NMP w Chełmcach*, opr. S. Różalski, m-pis.

Archiwum Parafii Chełmce – *Księga Małżeństw, lata 1919-1939*.

Archiwum Parafii Iwanowice – *Księga Chrzta, lata 1880-1882*.

Frątczak W., *Diecezja włocławska w okresie II wojny światowej*, Włocławek 2013.

Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979-1997. Przemówienia, homilie*, Kraków 1997.

Kawczyński B., *Błogosławiony Franciszek Stryjas*, Kalisz 2000.

Kawczyński B., *Droga do świętości. Błogosławiony Franciszek Stryjas, Katecheta-Męczennik (1882-1944)*, „Opiekun”, nr 6(74), 2001, s. 10-11.

Kawczyński B., *Męczennicy. Ku beatyfikacji*, „Opiekun”, nr 7 (23), 1999, s. 6.

Kawczyński B., *Sługa Boży Franciszek Stryjas (1882-1944)*, w: *Męczennicy za wiarę 1939-1945*, red. W. M. Moroz, A. Datko, Warszawa 1996.

Kęszka S., *Dzieje parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny*, Kalisz 2008.

Kęszka S., *Życie i praca bł. Franciszka Stryjasa Męczennika-katechety Diecezji Kaliskiej*, Kalisz 2010.

Kęszka S., *Błogosławiony Franciszek Stryjas*, Szczytniki 2017.

Kurzebski W., *Kalisz w czasie okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, Kalisz 1998.

Pawlaczyk P., *Dawali świadectwo wierności*, „Opiekun”, nr 18 (86), 2001, s. 14.

Splitt J. A., „...ucz dzieci modlitwy!!!”. *Franciszek Stryjas – życiorys*, „Opiekun”, nr 6 (74), 2001, s. 11-12.

Streszczenie

W tekście przedstawione jest życie i posługa katechetyczna Franciszka Stryjasa prowadzona przez niego w latach II wojny światowej, za którą to działalność poniósł męczeńską śmierć. W artykule ukazany jest także proces beatyfikacyjny Franciszka Stryjasa.

Słowa kluczowe: *Franciszek Stryjas, II wojna światowa, katecheza, pobożność maryjna, I Komunia św., parafia Chełmce, męczeństwo, proces beatyfikacyjny, 108 męczenników, diecezja kaliska*

Summary

Blessed Franciszek Stryjas:
a Catechist and a Martyr of the Diocese of Kalisz

The article presents the life of Rev. Franciszek Stryjas, in particular his work as a catechist during the Second World War which led him to his death as martyr. Apart from the biography, a part of the paper gives some details concerning the beatification process of Franciszek Stryjas.

Keywords: *Franciszek Stryjas, The Second World War, catechesis, Marian devotion, The First Communion, Chelmce parish, martyrdom, beatification process, 108 Martyrs, Diocese of Kalisz*